

Lausunto

10.05.2021

Asia: VN/3063/2020

Lausuntopyyntö työryhmän mietinnöstä positiivista luottotietorekisteriä koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Kuluttajaliitto Konsumentförbundet ry (jälj. Kuluttajaliitto) kiittää lausuntopyyntöä ja esittää kohteliaimmin seuraavat huomiot ehdotuksesta:

Positiivisen luottotietorekisterin perustaminen on yksi pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman sisältämistä ylivelkaantumisen torjuntaan tähtäävistä toimista. Kotitalouksien velkaantuminen on kasvanut Suomessa jo pitkään ja ajantasaisen ja riittävän laajan tietopohjan puuttuminen on nähty ongelmaksi paitsi yksittäisten kuluttajien luotonannon yhteydessä myös rahoitusmarkkinoiden seurannassa ja valvonnassa. Perinteisten luottolaitosten rinnalla kuluttajille suunnattuja luottoja tarjoaa aiempaa laajempi joukko erilaisia toimijoita, kuten erilaiset rahoitusyhtiöt, pienlainayritykset ja vertaislainatoimintaa harjoittavat elinkeinonharjoittajat. Lisäksi ulkomaisten luotonantajien osuus luottomarkkinoista on kasvanut. Esimerkiksi ulkomaisten digipankkien merkitys luotonantajana on korostunut viime vuosina. Nyt esitetyllä positiivisella luottotietorekisterillä pyritään torjumaan ylivelkaantumista luomalla parempi tietopohja sekä yksittäisiin luotonantotilanteisiin että rahoitusvakauden ja luottomarkkinoiden seurantaan ja valvontaan. Kuluttajaliitto kannattaa keskitetyn, julkisen vallan ylläpitämän positiivisen luottotietorekisterin perustamista. Keskitetty, tietosisällöltään laaja rekisteri edellyttää kuitenkin tietosuojakysymysten ja -riskien laajaa huomioonottamista ja riittäviä, jatkuvia toimenpiteitä rekisteröityjen tietojen suojaamiseksi esimerkiksi tietomurroilta.

Lähtökohtana esityksen mukaan olisi, että laissa määritellyt luottoja koskevien tietojen ilmoittaminen rekisteriin on pakollista. Ilmoitusvelvollisten joukko määriteltäisiin laissa mahdollisimman tarkasti ja kattavasti. Kuluttajaliitto pitää tätä hyvänä lähtökohtana etenkin huomioiden sen, että kuluttajille luottoa tarjoavien toimijoiden joukko on kasvanut ja monipuolistunut viime vuosina.

Esityksessä ehdotetaan tietojen varsin laajaa ja kattavaa tallentamista. Tietojen käyttämisellä voi olla erittäin merkittäviä vaikutuksia kuluttajan kannalta. Siksi on tarpeen arvioida tallennettavien tietojen välttämättömyyttä, tietojensaantiin oikeutettujen tahojen määrittelyä sekä tietojen luovutustilanteita tarkasti saadun lausuntopalautteen pohjalta. Kuluttajaliitto katsoo, että jatkovalmistelussa olisi hyvä pohtia tietojen saantiin oikeutettujen tahojen määrittelyä esitettyä tarkemmin ja mahdollisuuksien mukaan kytkeä luotonantajien tiedonsaantioikeus esimerkiksi rekisteröitymiseen tai toimilupaan. Rekisteriin talletettavien ja sieltä luovutettavien tietojen tulee olla tiukasti rajattu siihen, mikä on rekisterin käyttötarkoitusten kannalta perusteltua ja tarpeellista ja välttämätöntä. Positiivisen luottotietorekisterin yhteydessä tapahtuvan henkilötietojen käsittelyn osalta on varmistuttava siitä, että se tapahtuu yleisen tietosuojasääntelyn vaatimuksia noudattaen ja että rekisteriä koskeva lainsäädäntö toteutetaan yleisen tietosuoja-asetuksen sääntelyliikumavaran puitteissa.

Positiivisen luottotietorekisterin tulisi kannustaa kuluttajia oman taloudellisen tilanteen seurantaan ja sen parempaan hallintaan. Siksi on tärkeää, että rekisteröidyillä itsellään on mahdollisuus saada rekisteristä tietoja omista luotoistaan. Palvelun maksuttomuus rekisteröidyille on tärkeää. Lisäksi jatkovalmistelussa voitaisiin vielä pohtia, millä muilla keinoin sähköisestä asiointipalvelusta saataisiin mahdollisimman helppokäyttöinen ja toimiva ja miten muuten rekisteröityjä voitaisiin kannustaa rekisterin hyödyntämiseen oman talouden hallinnassa. Myös rekisteröidyn mahdollisuuksiin valvoa ja seurata omien tietojensa käyttöä tulisi kiinnittää vielä huomiota.

Luoton takaisinmaksua koskevien maksuviivetietojen osalta esityksessä esitetään, että rekisteriin talletettaisiin tiedot yli 45 päivää pitkistä maksuviiveistä. Kuluttajaliitto pitää sinänsä perusteltuna maksuviivetietojen merkitsemistä rekisteriin, mutta katsoo, että esitetyn 45 päivän sijaan olisi perustellumpaa tallettaa vasta yli 60 päivää pitkät maksuviiveet rekisteriin. Lyhyempiä maksuviiveitä koskien on mahdollista, että rekisteriin tulee kirjatuksi myös sellaisia viiveitä, joilla ei ole tosiasiallista yhteyttä velallisen maksukykyyn vaan kyse on esimerkiksi tiedonkulun ongelmasta tai unohduksesta. Rekisterimerkinnöillä on merkittäviä vaikutuksia kuluttajien luotonsaantiin, joten tietojen tulee lähtökohtaisesti antaa totuutta vastaava ja oikea kuva taloudellisesta tilanteesta ja maksukykyvästä. Tärkeää on, että tieto maksuviiveestä ei näkyisi enää rekisteristä saatavalla luottotietoraportilla sen jälkeen, kun luotto on maksettu ajan tasalle ja tieto tästä on välittynyt rekisteriin.

Positiiviseen luottotietorekisteriin voitaisiin esityksen mukaan tallettaa tieto rekisteröidyn tekemästä vapaaehtoisesta luottokiellosta. Merkinnän tarkoituksena olisi, että luotonantaja voi suhtautua luotonantoon tällaisen henkilön osalta erityisellä varovaisuudella ja huolellisuudella. Tällainen kieltö voi olla tarpeellinen erityisesti tilanteissa, joissa esimerkiksi henkilötietoja koskevan varkauden vuoksi on kohonnut riski henkilötietojen mahdollisesta väärinkäytöstä. Kuluttajaliitto kannattaa ehdotusta ja sitä, että kieltö voitaisiin tehdä joko määräaikaisena tai toistaiseksi voimassa olevana. Tärkeää on myös se, että rekisteriin merkittäisiin kiellon yhteyteen kiellon syy yleisellä tasolla, jolloin luotonantaja voi arvioida tilannetta hieman eri painotuksin eri syiden osalta. Vapaaehtoisen luottokiellon tekemisen tulee olla maksutonta, kuten esityksessä ehdotetaankin.

Lopuksi Kuluttajaliitto haluaa painottaa toimivan ja tehokkaan valvonnan merkitystä. Valvoville viranomaisille on taattava riittävät resurssit positiivisen luottotietorekisterin mukaisten toimintojen tehokkaaseen valvontaan.

Helsingissä 10. päivän toukokuuta 2021

Tiina Vyyryläinen

Vaikuttamistyön päällikkö, OTK

Vyyryläinen Tiina
Kuluttajaliitto – Konsumentförbundet ry